

Prawo spadkowe

Wydanie 5.

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

ROZDZIAŁ I

POJĘCIE I SKŁAD SPADKU

Literatura: *P. Bodoł Szymala*, Małoletni posiadaczem rachunku bankowego – część druga, PB 2005, Nr 1; *D. Bugajna-Sporczyk*, Dziedziczenie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, Pr. Spół. 1998, Nr 1; *M. Czekaj*, Sukcesja uprawnień osoby reprezentowanej, Prok. i Pr. 2001, Nr 5; *K. Gandor*, Prawa podmiotowe tymczasowe (ekspektatywy), Wrocław 1968; *J. Górecki*, Podział składek gromadzonych w otwartym funduszu emerytalnym po śmierci członka, PiP 2001, z. 1; *J. Gwiazdomorski*, Dziedziczość roszczenia z art. 446 § 3 k.c.?, NP 1972, Nr 6; *A. Jabłoński*, Prawo do dysponowania środkami zgromadzonymi w Otwartym Funduszu Emerytalnym na wypadek śmierci, PPIA 2004, Nr LXIV; *W. Kaliński, F. Zoll*, Pełnomocnictwo nie gasnące mimo śmierci mocodawcy, Rej. 1994, z. 3; *S. Kołodziejski*, Dziedziczenie posiadania, Pal. 1969, Nr 6; *E. Koszel*, Nabycie prawa do spółdzielczego lokalu mieszkalnego przez rodzinę zmarłego, Rej. 2010, Nr 6; *J. Kremis*, Wpływ woli podmiotu na zakres spadku, Acta Universitatis Wratislaviensis 1993, PPIA XXIX; *K. Kruczalak*, Czy koszty pogrzebu w rozumieniu art. 446 § 1 k.c. obejmują wystawienie nagrobka, Pal. 1973, Nr 7–8; *A. Kunicki*, Dziedziczenie posiadania, RPEiS 1961, z. 1; *A. Mariański*, Rozliczenie w podatku dochodowym od osób fizycznych po śmierci podatnika, Głosa 2003, Nr 5; *A. Mikos*, Opodatkowanie podlegających dziedziczeniu wkładów na rachunku bankowym, MoPod 2002, Nr 8; *J. St. Piątowski*, Posiadanie jako przedmiot dziedziczenia, SPE 1969, t. III; *J. St. Piątowski*, Z problematyki umów na rzecz osoby trzeciej na wypadek śmierci (art. 37 prawa bankowego), [w:] Rozprawy z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Czachórskiego, pod red. *J. Bleszyńskiego i J. Rajskiego*, Warszawa 1985; *W. Popiołek*, O dziedziczeniu udziału w spółce jawnej, [w:] Współczesne problemy prawa prywatnego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Edwarda Gniewka, pod red. *J. Gołaczyńskiego i P. Machnikowskiego*, Warszawa 2010; *W. Pyziol*, O tzw. zapisie bankowym na gruncie przepisów nowego prawa bankowego, PB 1999, Nr 2; *tenże*, Pozatestamente formy dysponowania wkładem oszczędnościowym na wypadek śmierci, Gd. SP 1999, Nr 5; *tenże*, O potrzebie i kierunkach reformy prawa bankowego prywatnego, PB 2002, Nr 11; *F. Rakiewicz*, Charakter prawny dyspozycji wkładem na wypadek śmierci (art. 56 ustawy – PrBank), cz. I–II, MoP 2005, Nr 19–20; *D. Rogoń, T. Spyra*, Wpływ spadkobrania na bankowe stosunki umowne, Część I – umowa kredytu i umowa pożyczki, PB 2007, Nr 9; *S. Rudnicki*, Zagadnienia cywilistyczne ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, Pal. 1987, Nr 10–11; *tenże*, Prawo do grobu. Zagadnienia cywilistyczne, Kraków 1999; *J. Skąpski*, Wstąpienie w najem po śmierci najemcy, [w:] Studia z prawa cywilnego. Księga pamiątkowa dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej Prof. dr hab. Adama Szpunara, pod red. *A. Rembielińskiego*, Warszawa–Łódź 1983; *L. Stecki*, Odwołanie darowizny przez spadkobierców darczyńcy, NP 1973, Nr 3; *A. Stempniak*, Uwagi polemiczne do artykułu *Elżbiety Koszel* „Nabycie prawa do spółdziel-

czego lokalu mieszkalnego przez rodzinę zmarłego”, Rej. 2010, Nr 12; *T. Szczurowski*, Konsekwencje śmierci współnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, MoP 2008, Nr 6; *P. Szmitkowski*, Dyspozycja wkładem oszczędnościowym na wypadek śmierci (tzw. zapis bankowy) – zagadnienia praktyczne, PB 2001, Nr 6; *A. Szpunar*, Odszkodowanie w razie śmierci osoby bliskiej, Warszawa 1973; *tenże*, Uprawnienie do dysponowania wkładem oszczędnościowym na wypadek śmierci, NP 1977, Nr 1; *tenże*, Przejście roszczenia o zadośćuczynienie na spadkobierców uprawnionego, Pal. 1979, Nr 6; *tenże*, Wpłaty z rachunku oszczędnościowego po śmierci jego posiadacza, KPP 1998, z. 3; *tenże*, Przepadek nienależnego świadczenia na rzecz Skarbu Państwa, PS 1999, Nr 2; *tenże*, O przejściu na spadkobierców roszczeń z tytułu zadośćuczynienia, Rej. 2002, z. 9; *P. Ślęzak*, Dziedziczenie praw majątkowych w świetle polskiego prawa autorskiego, Rej. 2007, Nr 1; *K. Topolewski*, Możliwość odwołania pełnomocnictwa nieodwołalnego po śmierci mocodawcy. Glosa do wyr. SN z 24.1.2008 r., I CSK 362/07, MoP 2009, Nr 22; *E. Włodkowska*, Prawa majątkowe ze stosunku pracy po zmarłym pracowniku, PiZS 2001, Nr 10; *S. Wójcik*, Czy posiadanie jest dziedziczne?, [w:] *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa dla uczczenia pracy naukowej K. Przybyłowskiego*, pod red. *W. Osuchowskiego*, *M. Sośniaka* i *B. Walaszka*, Kraków–Warszawa 1964; *P. Zakrzewski*, Charakter prawny dyspozycji wkładem członkowskim i oszczędnościami na wypadek śmierci, [w:] *Rozprawy cywilistyczne. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Edwardowi Drozdowi*, pod red. *M. Pecyny*, *J. Pisulińskiego* i *M. Podrekiej*, Warszawa 2013; *tenże*, Udział spółkowy współnika spółki cywilnej jako przedmiot następstwa prawnego *mortis causa* pod tytułem szczególnym, PPH 2013, Nr 5; *M. Załucki* (red.), *Dziedziczenie własności intelektualnej*, Warszawa 2009.

§ 1. Pojęcie spadku. Pozytywne i negatywne kryteria określenia składu spadku (art. 922 KC)

Zgodnie z art. 922 KC, **prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci** na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów Księgi IV Kodeksu cywilnego.

Nie należą do spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą, jak również **prawa**, które z chwilą jego śmierci przechodzą **na oznaczone osoby** niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami (art. 922 § 2 KC). Przepisy Kodeksu cywilnego pozwalają wyróżnić cztery **kryteria, na podstawie których ustala się, jakie prawa i obowiązki wchodzi w skład spadku**. Wśród nich można wyróżnić **kryteria pozytywne i negatywne**.

Kryteria **pozytywne** to:

- 1) **cywilnoprawny charakter** praw i obowiązków,
- 2) **majątkowy charakter** praw i obowiązków.

Kryteria **negatywne** to:

- 1) **ściśle związanie** praw i obowiązków **z osobą zmarłego**,
- 2) **przejście** praw i obowiązków **na oznaczone osoby, niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami**.

I. Prawa i obowiązki o charakterze cywilnoprawnym

W skład spadku wchodzi prawa i obowiązki wynikające ze stosunków prawnych normowanych przez Kodeks cywilny i inne akty normatywne, stanowiące źródło prawa cywilnego. W niektórych przypadkach mogą być to również prawa i obowiązki wynikające ze stosunków regulowanych przez przepisy innej gałęzi prawa. Przykładem może być uprawnienie pracownika do żądania zapłaty wynagrodzenia ze stosunku pracy, które było wymagalne już za życia spadkodawcy, albo stało się wymagalne z chwilą rozwiązania umowy przez jego śmierć. Jednak w celu definitywnego ustalenia, czy takie uprawnienie stanowi składnik spadku, konieczne jest dokonanie oceny jego charakteru prawnego także z punktu widzenia kryteriów negatywnych (zob. art. 922 § 2 KC). Zgodnie z art. 631 § 2 zd. 1 KP, **prawa majątkowe ze stosunku pracy** przechodzą po śmierci pracownika, **w równych częściach, na małżonka oraz inne osoby spełniające warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej** w myśl przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (zob. art. 65–74 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm. oraz art. 922 § 2 *in fine* KC). Dopiero **w braku osób wskazanych w ustawie, prawa majątkowe ze stosunku pracy wchodzi w skład spadku** (art. 631 § 2 zd. 2 KP); por. post. SA w Katowicach z 11.12.1996 r. (III APz 18/96, OSA 1998, Nr 10, poz. 40).

Dla określenia cywilnoprawnego charakteru praw i obowiązków decydujący jest zatem charakter stosunku prawnego, z którego wynikają te prawa i obowiązki. Musi to być stosunek cywilnoprawny, tzn. taki, który oparty jest na zasadzie autonomii woli stron i równorzędności podmiotów tego stosunku.

Nie wchodzi w skład spadku prawa i obowiązki **niemające charakteru cywilnoprawnego**, tj. prawa i obowiązki o charakterze:

- 1) **administracyjnoprawnym** – np. prawa i obowiązki wynikające z zezwolenia lub koncesji na prowadzenie działalności gospodarczej (art. 46 i nast. SwobGospU); prawa i obowiązki wynikające z pozwolenia na broń (art. 9 i nast. ustawy z 21.5.1999 r. o broni i amunicji, tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 576 ze zm.);
- 2) **finansowoprawnym** – np. nie wchodzi w skład spadku zobowiązania podatkowe spadkodawcy, mimo tego że ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2012 r. poz. 749 ze zm.) posługuje się pojęciem „spadkobierca/spadkobiercy”; art. 97 § 1 OrdPU wyraźnie przewiduje, że spadkobiercy podatnika **przejmują** przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy, a art. 98 § 1 OrdPU dodatkowo stanowi, że **do odpowiedzialności spadkobierców** za zobowiązania podatkowe spadkodawcy stosuje się **przepisy Kodeksu cywilnego o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz o odpowiedzialności za długi spadkowe**. Przepisy Ordynacji podatkowej nie mają jednak charakteru cywilnoprawnego, dlatego przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa i obowiązki podatnika nie wchodzi w skład spadku (zob. wyr. WSA w Białymstoku z 6.2.2007 r., I SA/Bk 446/06, niepubl.; zob. też wyr. WSA

w Poznaniu z 18.4.2012 r., I SA/Po 193/12, niepubl., teza 4). Zgodnie z art. 100 § 1 OrdPU, o zakresie odpowiedzialności poszczególnych spadkobierców orzekają w odrębnych decyzjach organy podatkowe, właściwe ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy (zob. wyr. NSA w Warszawie z 27.1.2006 r., I FSK 567/05, OSG 2006, Nr 9, poz. 106); ponadto określają one wysokość nadpłaty albo zwrotu podatku (por. wydaną na gruncie poprzednio obowiązującego stanu prawnego uchw. SN z 21.3.1996 r., III AZP 39/95, OSNAPiUS 1996, Nr 19, poz. 280);

- 3) **karnoprawnym** – np. obowiązek zapłaty grzywny orzeczonej w postępowaniu karnym; postępowanie wykonawcze o ściągnięcie grzywny umarza się w razie śmierci skazanego (art. 15 § 1 KKW).

W skład spadku nie wchodzi, jako nieposiadające charakteru cywilnoprawnego, **prawo do świadczeń emerytalnych i rentowych** (zob. uchw. SN z 26.2.1965 r., III PO 22/64, OSNCP 1965, Nr 7–8, poz. 107). W skład spadku nie wchodzi również prawo do świadczeń należnych do dnia śmierci spadkodawcy. Zgodnie z art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, świadczenia należne uprawnionemu do dnia jego śmierci wypłaca się jego małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadził wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku – innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała osoba uprawniona do świadczenia; por. wyr. SA w Szczecinie z 18.6.2013 r., III AUa 83/13, Legalis.

II. Prawa i obowiązki o charakterze majątkowym

Prawami i obowiązkami majątkowymi są tylko takie, które są **bezpośrednio uwarunkowane interesem ekonomicznym** podmiotu uprawnionego. Zdecydowana większość praw i obowiązków cywilnoprawnych ma charakter majątkowy, który decyduje o zaliczeniu konkretnego prawa czy obowiązku do składników spadku. **Nie wchodzi** w skład spadku prawa i obowiązki o **charakterze niemajątkowym**, tj.:

- 1) **prawa osobiste osoby fizycznej** (np. prawo do ochrony zdrowia, czci, wolności, prawo do wizerunku), które gasną w chwili śmierci podmiotu, któremu przysługiwały i nie przechodzą na spadkobierców; zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, nie podlega dziedziczeniu prawo do grobu, na którego treść składają się zarówno elementy o charakterze majątkowym, jak i osobistym (uchw. SN z 2.12.1994 r., III CZP 155/94, OSN 1995, Nr 3, poz. 52);
- 2) **w zasadzie prawa i obowiązki rodzinne** – opierają się one na więziach natury osobistej i z reguły nie są uwarunkowane interesem ekonomicznym uprawnionego, np. prawo do żądania unieważnienia małżeństwa (art. 18 zd. 2 KRO), prawo do żądania rozwodu (art. 56 KRO), prawo do żądania przez męża matki zaprzeczenia ojcostwa dziecka urodzonego przez żonę (art. 63 KRO), prawo do żądania zaprzeczenia macierzyństwa (art. 61¹² KRO), prawo do żądania ustalenia ojcostwa pozamałżeńskiego (art. 84 KRO), prawa i obowiązki wynikające z małżeństwa (art. 23 KRO), władzy rodzicielskiej (art. 95 i 96 KRO). Niektóre z praw

i obowiązków rodzinnych, chociaż również opierają się na więziach rodzinnych, **mają określoną treść gospodarczą**, np. prawo i obowiązek alimentacyjny. Prawo do alimentów nie przechodzi jednak na spadkobierców, ponieważ służy zaspokojeniu osobistych potrzeb uprawnionego – jako ściśle związane z osobą spadkodawcy (zob. prawa i obowiązki ściśle związane z osobą spadkodawcy – pierwsze kryterium negatywne); do spadku po uprawnionym należą natomiast raty alimentacyjne, które stały się wymagalne za życia uprawnionego i które zostały zasądzone prawomocnym orzeczeniem sądu (uchw. SN z 15.7.1965 r., III CO 36/65, OSNCP 1966, Nr 3, poz. 37). Z uwagi na ścisły związek z osobą zmarłego, obowiązek alimentacyjny również nie przechodzi na spadkobierców zobowiązanego, lecz gaśnie z chwilą jego śmierci. W takiej sytuacji powstaje obowiązek podmiotu zobowiązanego z tytułu alimentów w dalszej kolejności (zob. art. 129–130 i 132 KRO).

III. Prawa i obowiązki ściśle związane z osobą spadkodawcy

Prawa i obowiązki **ściśle związane** z osobą spadkodawcy **nie wchodzi** w skład spadku. Ścisły związek z osobą zmarłego może mieć przede wszystkim charakter ekonomiczny, gdy cywilnoprawne prawo majątkowe ma na **celu zaspokojenie indywidualnego interesu samego spadkodawcy**. Cel ten odpada z chwilą śmierci spadkodawcy i dlatego te prawa i obowiązki **nie przechodzą na spadkobierców**. Ścisły związek praw czy obowiązków z osobą zmarłego może również wynikać z faktu, iż stosunek cywilnoprawny, którego treścią są określone prawa i obowiązki majątkowe opiera się na osobistym zaufaniu stron tego stosunku. Niekiedy natomiast wykonanie zobowiązania będzie zależeć od osobistych przymiotów zobowiązanego.

Prawami i obowiązkami ściśle związanymi z osobą spadkodawcy są w szczególności:

- 1) **prawo do żądania alimentów i obowiązek alimentacyjny** (zob. rozdz. I, § 1, pkt II);
- 2) **prawa majątkowe**, które mają na celu **zaspokojenie indywidualnego interesu ekonomicznego uprawnionego lub jego indywidualnych potrzeb**, np.:
 - a) **użytkowanie** (art. 266 KC),
 - b) **służebność osobista** (art. 299 KC; zob. jednak art. 301 KC dotyczący służebności mieszkania),
 - c) **prawo do renty** przyznanej w związku z uszkodzeniem ciała lub wywołaniem rozstroju zdrowia (art. 444 § 2 KC) lub ustanowionej w drodze umowy (art. 903 KC); następstwem faktu, że wraz ze śmiercią uprawnionego ustaje obowiązek płacenia rat renty jest okoliczność, iż prawo do renty, choć z istoty swej majątkowe, nie wchodzi do spadku (art. 922 § 2 KC). Natomiast zaległe raty renty wymagalne za czas przed śmiercią osoby uprawnionej tworzą wierzytelność spadkodawcy, która – jako prawo majątkowe zmarłego – prze-

- chodzi z chwilą jego śmierci na spadkobierców (art. 922 § 1, art. 924 i 925 KC) – wyr. SN z 28.12.1966 r. (I PR 536/66, OSNCP 1967, Nr 6, poz. 115; zob. też wyr. SA w Rzeszowie z 14.2.2013 r., I ACa 494/12, Legalis),
- d) prawo **do żądania** wyłożenia z góry określonej **sumy na koszty leczenia** lub koszty **przygotowania do innego zawodu** (art. 444 § 1 zd. 2 KC),
 - e) prawo **dożywocia** (art. 908 KC),
 - f) **prawo biorącego rzecz** do używania w ramach **umowy użyczenia**.

Co do zasady, **nie przechodzi** na spadkobierców **prawo do zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę**. Roszczenie o zadośćuczynienie **wygasa z chwilą śmierci uprawnionego**. Jest to uzasadnione ściśle osobistym charakterem zadośćuczynienia, którego zadaniem jest złagodzenie krzywdy wyrządzonej naruszeniem dóbr osobistych poszkodowanego (zob. art. 24, 445 i 448 KC). **Przejęcie roszczenia** o zadośćuczynienie **na spadkobierców poszkodowanego** może nastąpić jedynie w razie istnienia jednej z dwóch **przesłanek** (art. 445 § 3 KC):

- 1) jeżeli **roszczenie** zostało **uznane przez dłużnika na piśmie**,
- 2) jeżeli **powództwo** o to roszczenie zostało wytoczone **za życia poszkodowanego**.

Przedmiotem dziedziczenia nie jest samo prawo do zadośćuczynienia, lecz **konkretne roszczenie o kwotę objętą uznaniem lub dochodzoną w powództwie** wytoczonym przed sądem przez poszkodowanego (wyr. SN z 25.3.1975 r., II CR 53/75, niepubl.; por. wyr. SN z 12.4.1972 r., II CR 57/72, OSNCP 1972, Nr 10, poz. 183 oraz wyr. SN z 24.3.2011 r., I CSK 389/10, niepubl. i wyr. SA w Łodzi z 28.6.2013 r., I ACa 253/11, niepubl., teza 2).

W razie śmierci jednej ze stron ulegają rozwiązaniu **umowne stosunki obligacyjne** powstałe ze względu **na szczególne kwalifikacje jednej ze stron** lub **oparte na osobistym zaufaniu stron**. Należą do nich w szczególności:

- 1) **umowa o dzieło** (art. 627 i nast. KC) – umowa o dzieło, której wykonanie zależy od **osobistych przymiotów** przyjmującego zamówienie **rozwiązuje się wskutek jego śmierci** (art. 645 KC);
- 2) **umowa zlecenia** (art. 734 i nast. KC) – co do zasady, **zlecenie wygasa** wskutek śmierci **przyjmującego zlecenie** (art. 748 KC); zob. wyr. SN z 23.8.1977 r. (IV CR 338/77, Legalis); natomiast, co do zasady, śmierć zleceniodawcy nie powoduje wygaśnięcia zlecenia. Wyjątki od tych zasad mogą wynikać z woli stron, wyrażonej w treści umowy zlecenia (art. 747 KC);
- 3) **umowa agencyjna** (art. 758 i nast. KC) – umowa agencyjna zawarta na warunkach zlecenia wygasa, jeżeli co innego nie wynika z jej postanowień, wskutek śmierci agenta (przyjmującego zlecenie), a jego dług wobec dającego zlecenie stanowi dług spadku (wyr. SN z 19.10.1984 r., I CR 175/84, OSNC 1985, Nr 8, poz. 114); w skład spadku wchodzi roszczenie o świadczenie wyrównawcze z umowy agencyjnej; możliwość dochodzenia świadczenia wyrównawczego uzależniona jest od zgłoszenia przez spadkobierców odpowiedniego żądania wobec dającego zlecenie przed upływem roku od rozwiązania umowy (art. 764³ § 4 i 5 KC);

4) **umowa spółki cywilnej** (art. 860 i nast. KC) – umowa spółki cywilnej ulega rozwiązaniu w stosunku do zmarłego wspólnika (umowa ulegnie rozwiązaniu, jeżeli było tylko dwóch wspólników); w umowie spółki można jednak zastrzec, że spadkobiercy wspólnika wejdą do spółki na jego miejsce; w takim wypadku powinni oni wskazać spółce jedną osobę, która będzie wykonywała ich prawa; dopóki to nie nastąpi, pozostali wspólnicy mogą sami podejmować wszelkie czynności w zakresie prowadzenia spraw spółki (art. 872 KC).

Stosunkiem opartym na zaufaniu jest również **stosunek pełnomocnictwa**. Jeżeli spadkodawca był stroną stosunku prawnego pełnomocnictwa, to umocowanie **wygasa** wraz ze śmiercią **mocodawcy** lub **pełnomocnika**, chyba że w pełnomocnictwie inaczej zastrzeżono z przyczyn uzasadnionych treścią stosunku prawnego będącego podstawą pełnomocnictwa (art. 101 § 2 KC). Pełnomocnictwo niegasnące ze śmiercią mocodawcy umocowuje do działania w imieniu spadkobierców zmarłego mocodawcy (wyr. SN z 24.1.2008 r., I CSK 362/07, OSNC 2009, Nr 3, poz. 46, teza 1). W przypadku **prokury** jej wygaśnięcie następuje wraz **ze śmiercią prokurenta** (art. 109⁷ § 3 KC). Natomiast śmierć przedsiębiorcy nie powoduje wygaśnięcia prokury (art. 109⁷ § 4 KC).

Nie wchodzi również w skład spadku, ze względu na ścisły związek z osobą zmarłego, niektóre uprawnienia kształtujące, np. uprawnienie do odwołania darowizny na podstawie art. 896 KC (zob. wyr. SN z 3.4.2014 r., V CSK 289/13, Legalis, teza 2; zob. także art. 913 § 2 KC co do uprawnienia dożywotnika do żądania rozwiązania umowy o dożywocie).

IV. Prawa przechodzące na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są one spadkobiercami

Nie wchodzi w skład spadku **prawa** przechodzące na ściśle oznaczone osoby z **mocy przepisów szczególnych**. Przechodzą one na określone osoby poza porządkiem dziedziczenia pomimo ich cywilnoprawnego i majątkowego charakteru oraz braku ścisłego związku z osobą spadkodawcy; jest to **następstwo pod tytułem szczególnym** (sukcesja syngularna). Do takich praw należą w szczególności:

- 1) **prawo najmu lokalu mieszkalnego** – zgodnie z art. 691 § 1 i 2 KC, w razie śmierci najemcy lokalu mieszkalnego w stosunek najmu wstępują, o ile **stale zamieszkiwały** z najemcą w tym lokalu **do chwili jego śmierci**, ściśle określone podmioty:
 - a) małżonek niebędący współnajemcą lokalu,
 - b) dzieci najemcy i jego współmałżonka,
 - c) inne osoby, wobec których najemca był zobowiązany do świadczeń alimentacyjnych oraz
 - d) osoba, która pozostawała faktycznie we wspólnym pożyciu z najemcą (zob. uchw. SN z 20.11.2009 r., III CZP 99/09, OSNC 2010, Nr 5, poz. 74; uchw. SN

z 28.11.2012 r., III CZP 65/12, OSNC 2013, Nr 5, poz. 57 oraz uchw. SN z 21.5.2002 r., III CZP 26/02, OSNC 2003, Nr 2, poz. 20 z glosą *J. Pokrzywniaka*, MoP 2003, Nr 7, s. 328 i nast.). **W braku wskazanych wyżej osób** prawo najmu **wygasa** i nie wchodzi w skład spadku (art. 691 § 3 KC);

- 2) **służebność mieszkania** – co do zasady, służebności osobiste wygasają najpóźniej ze śmiercią uprawnionego (art. 299 KC); wyjątek w tym zakresie stanowi służebność mieszkania; w umowie o ustanowienie tego ograniczonego prawa rzeczowego (lub w porozumieniu zawartym później) można zastrzec, że po śmierci uprawnionego służebność mieszkania przysługiwać będzie jego dzieciom, rodzicom i małżonkowi (art. 301 § 2 KC);
- 3) **uprawnienie do otrzymania sumy ubezpieczenia** – ubezpieczający może wskazać jedną lub więcej osób uprawnionych do otrzymania sumy ubezpieczenia w razie śmierci osoby ubezpieczonej; jeżeli wskazano kilka osób uprawnionych do otrzymania sumy ubezpieczenia, a nie oznaczono udziału każdej z nich w tej sumie, ich udziały są równe (art. 831 § 2 KC); każde z tych zastrzeżeń ubezpieczający może zmienić lub odwołać w każdym czasie (art. 831 § 1 KC); wskazanie uprawnionego do otrzymania sumy ubezpieczenia staje się bezskuteczne, jeżeli uprawniony zmarł przed śmiercią ubezpieczonego albo jeżeli umyślnie przyczynił się do jego śmierci (art. 832 § 1 KC); suma ubezpieczenia przypadająca uprawnionemu z tytułu ubezpieczenia osobowego nie należy do spadku po ubezpieczonym (art. 831 § 3 KC); jeżeli w chwili śmierci ubezpieczonego nie ma osoby uprawnionej do otrzymania sumy ubezpieczenia, suma ta przypada najbliższej rodzinie ubezpieczonego w kolejności ustalonej w ogólnych warunkach ubezpieczenia, chyba że umówiono się inaczej (art. 832 § 2 KC);
- 4) **dyspozycja wkładem na wypadek śmierci** (tzw. zapis bankowy) – posiadacz rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej może polecić **pisemnie** bankowi dokonanie – po swojej śmierci – **wypłaty z rachunku** określonej kwoty pieniędzy **wskazanych przez siebie osobom** (art. 56 ust. 1 PrBank):
 - a) małżonkowi,
 - b) wstępnym,
 - c) zstępnym lub
 - d) rodzeństwu.Dyspozycja posiadacza rachunku może być w każdym czasie zmieniona lub odwołana na piśmie; **kwota wypłaty**, bez względu na liczbę wydanych dyspozycji, **nie może być wyższa od dwudziestokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia** w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku, ogłaszane przez Prezesa GUS za ostatni miesiąc przed śmiercią posiadacza rachunku (art. 56 ust. 2 PrBank); kwota wypłacona osobom wskazanym przez posiadacza rachunku **nie wchodzi do spadku** po nim (art. 56 ust. 5 PrBank);
- 5) **prawa majątkowe ze stosunku pracy** – zgodnie z art. 63¹ § 2 KP, prawa majątkowe ze stosunku pracy przechodzą po śmierci pracownika – **w równych**

częściach, na małżonka oraz inne osoby spełniające warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; w braku podmiotów uprawnionych, prawa te wchodzi w skład spadku (art. 63¹ § 2 zd. 2 KP);

- 6) **prawo do uzyskania środków zgromadzonych** na rachunku zmarłego członka **otwartego funduszu emerytalnego** – zgodnie z art. 82 ustawy z 28.8.1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 989 ze zm.), osoba występująca z wnioskiem o przyjęcie do funduszu oraz członek otwartego funduszu emerytalnego **może wskazać imiennie** jedną lub więcej osób fizycznych, którym po jego śmierci zostaną wypłacone środki zgromadzone na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym; jeżeli wskazano kilka osób uprawnionych bez oznaczenia ich udziału w tych środkach, uważa się, że udziały tych osób są równe; członek funduszu może w każdym czasie zmienić lub odwołać poprzednią dyspozycję; jeżeli pozostawał we wspólności majątkowej małżeńskiej, to fundusz dokonuje wypłaty transferowej połowy środków zgromadzonych na rachunku w zakresie, w jakim środki te stanowiły przedmiot wspólności majątkowej małżeńskiej (art. 131 ust. 1 ustawy) – wówczas pozostałe środki przekazywane są osobom wskazanym przez zmarłego, a w przypadku braku imiennie wskazanych podmiotów, środki te wchodzi w skład spadku (art. 132 ust. 1 ustawy);
- 7) **prawo do świadczeń emerytalnych i rentowych należnych do dnia śmierci spadkodawcy** – zgodnie z art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, świadczenia należne uprawnionemu do dnia jego śmierci wypłaca się jego małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadził wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku – innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała osoba uprawniona (zob. wyr. TK z 12.11.2001 r., P 2/01, OTK 2001, Nr 8, poz. 249);
- 8) **roszczenie o naprawienie szkody i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę** przysługujące osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia wydanego przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe w okresie od 1.1.1944 r. do 31.12.1989 r., jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, jak również orzeczenia za opór przeciwko kolektywizacji wsi oraz obowiązkowym dostawom (art. 1 ust. 1 ustawy z 23.2.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm.) – w razie śmierci uprawnionego, roszczenia takie z mocy art. 8 ust. 1 ustawy przechodzą na małżonka uprawnionego, jego dzieci i rodziców poza porządkiem dziedziczenia;
- 9) **prawo do odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie** – w razie śmierci skazanego lub oskarżonego prawo to przy-

sługuje temu, kto wskutek wykonania kary lub niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania utracił (art. 556 § 1 KPK):

- a) należne mu od uprawnionego z mocy ustawy utrzymanie,
- b) stale dostarczane mu przez zmarłego utrzymanie, jeżeli względy słuszności przemawiają za przyznaniem odszkodowania.

Należy zaznaczyć, że roszczenia wyżej wskazanych podmiotów stanowią ich własne prawa. Roszczenia przysługujące niesłusznie skazanemu, tymczasowo aresztowanemu lub zatrzymanemu wygasają z chwilą jego śmierci.

§ 2. Prawa wchodzące w skład spadku

Prawami, które wchodzą w skład spadku są w szczególności:

- 1) **prawa rzeczowe**, z wyjątkiem użytkowania (art. 266 KC) i służebności osobistej (art. 299 KC);
- 2) **wierzytelności** wynikające z:
 - a) umów zawartych przez spadkodawcę (o ile nie wygasają one w razie śmierci jednego z podmiotów lub o ile nie dochodzi po śmierci strony do następstwa pod tytułem szczególnym – zob. prawa i obowiązki ściśle związane z osobą spadkodawcy oraz prawa przechodzące na określone osoby niezależnie od tego, czy są spadkobiercami – rozdz. I, § 1, pkt III–IV),
 - b) bezpodstawnego wzbogacenia,
 - c) wyrządzenia szkody majątkowej wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania albo z czynu niedozwolonego;
- 3) **niektóre prawa rodzinne** – np. prawa przysługujące małżonkowi w razie ustania ustawowej lub umownej wspólności majątkowej, prawa wynikające z dostarczania środków utrzymania lub wychowania przez osobę niebędącą do tego zobowiązaną lub zobowiązaną w dalszej kolejności, prawa wynikające z dokonanych nakładów i poniesionych wydatków związanych ze sprawowaniem opieki przez opiekuna;
- 4) **niektóre prawa spadkowe**, np.:
 - a) **wierzytelność wynikająca z zapisu** (art. 968 KC),
 - b) **roszczenie z tytułu zachowku** – roszczenie to przechodzi na spadkobiercę osoby uprawnionej tylko wtedy, gdy spadkobierca ten należy do osób uprawnionych do zachowku po pierwszym spadkodawcy (art. 1002 KC);
- 5) **prawa majątkowe na dobrach niematerialnych**, np.:
 - a) autorskie prawa majątkowe,
 - b) prawo do patentu;
- 6) **prawa kształtujące**, np.:
 - a) uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia złożonego pod wpływem błędu lub groźby (art. 88 KC),
 - b) prawo odkupu (art. 593 i nast. KC),

- c) prawo pierwokupu (art. 596 i nast. KC),
 - d) uprawnienie do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego (art. 899 § 2 KC),
 - e) co do zasady, uprawnienie do przyjęcia oferty,
 - f) uprawnienie do potwierdzenia czynności prawnej przez osobę, w której imieniu dokonał jej rzekomy pełnomocnik, chyba że dotyczy czynności prawnej ściśle związanej z osobą zmarłego (wyr. SN z 9.1.2008 r., II CSK 394/07, MoP 2008, Nr 20, s. 1102);
- 7) **prawa udziałowe w spółkach handlowych.**

Roszczenie samoistnego posiadacza o **wykup działki**, na której wznosił on budynek (art. 231 § 1 KC) przechodzi na jego spadkobiercę. Przesłanką nabycia roszczenia przez następcę prawnego posiadacza jest przejście na niego posiadania zajętej pod budowę działki gruntu (zob. uchw. SN z 20.3.1981 r., III CZP 13/81, OSNC 1981, Nr 9, poz. 168). Z chwilą otwarcia spadku spadkobierca staje się posiadaczem gruntu zabudowanego i odtąd, jako podmiot tego – powiązanego z posiadaniem roszczenia – może je realizować (wyr. SN z 6.3.1981 r., III CRN 25/81, Legalis).

§ 3. Dziedziczenie ekspektatywy

Ekspektaktywa jest to oczekiwanie prawne polegające na przygotowaniu i zabezpieczeniu nabycia prawa podmiotowego, umożliwiającego pełne i ostateczne zaspokojenie określonych potrzeb. Ekspektatywa wchodzi w skład spadku tylko wtedy, jeżeli **dotyczy prawa podmiotowego, które spełnia kryteria decydujące o możliwości włączenia tego prawa do składu spadku**; np. ekspektatywa prawa własności, jeśli przed śmiercią spadkodawca zawarł umowę jedynie zobowiązującą do przeniesienia prawa własności z zastrzeżeniem warunku zawieszającego; ekspektatywa odrębnej własności lokalu, jeśli śmierć spadkodawcy nastąpiła wprawdzie po zawarciu umowy, ale przed dokonaniem stosownego wpisu w księdze wieczystej; ekspektatywa przekształcenia prawa lokatorskiego do lokalu spółdzielczego w prawo własności do tego lokalu. Ekspektatywa nie przejdzie na spadkobierców, jeżeli prawo podmiotowe, którego nabycie poprzedza oczekiwanie prawne, nie wchodziłoby w skład spadku.

§ 4. Dziedziczenie posiadania

Posiadanie nie jest prawem podmiotowym, a jedynie **stanem faktycznego władztwa nad rzeczą**, który może prowadzić do nabycia prawa podmiotowego. Posiadanie wchodzi w skład spadku. Nabycie posiadania w drodze dziedziczenia następuje *ex lege*, z chwilą śmierci spadkodawcy i nie jest to uzależnione od żadnych dodatkowych przesłanek. O możliwości nabycia posiadania w drodze dziedziczenia

przesądza treść art. 176 § 2 KC. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli obecny posiadacz jest spadkobiercą poprzedniego posiadacza, to może on doliczyć do czasu, przez który sam posiada, czas posiadania swego poprzednika. Jeżeli jednak spadkodawca uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, to czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej lat trzydzieści.

Wykładnia art. 176 § 2 KC musi uwzględniać zasady dotyczące dziedziczenia, według których spadkobiercy wchodzi we wszystkie prawa i obowiązki zmarłego spadkodawcy (art. 922 § 1 KC). Dotyczy to również sytuacji faktycznych z udziałem spadkodawcy, z którymi właściwe przepisy wiążą określone konsekwencje prawne, w tym posiadania. W konsekwencji spadkobiercy wchodzi w skutek dziedziczenia także w sytuację prawną spadkodawcy związaną z posiadaniem rzeczy, a zaliczenie posiadania rzeczy przez poprzednika prawnego, na podstawie art. 176 § 1 w zw. z § 2 KC, powinno nastąpić na rzecz każdego ze spadkobierców, ale tylko w granicach nabytego udziału w spadku (post. SN z 26.4.2013 r., II CSK 445/12, niepubl.).

Accessio possessionis (doliczenie posiadania), wyrażona w art. 176 KC ma zastosowanie na korzyść wszystkich spadkobierców. Nie może ona być stosowana na korzyść wyłącznie jednego lub kilku z nich, w przeciwnym bowiem przypadku bieg terminu zasiedzenia rozpoczyna się dopiero z chwilą otwarcia spadku (post. SN z 25.4.1974 r., III CRN 69/74, Legalis; zob. też post. SN z 26.4.2013 r., II CSK 445/12, niepubl.).

§ 5. Obowiązki wchodzące w skład spadku

Obowiązki wchodzące w skład spadku można podzielić na dwie grupy:

- 1) obowiązki **powstałe jeszcze za życia spadkodawcy**,
- 2) obowiązki **powstałe w chwili śmierci spadkodawcy** (otwarcia spadku) lub **po otwarciu spadku**.

I. Obowiązki powstałe za życia spadkodawcy

Obowiązki wchodzące w skład spadku to przede wszystkim obowiązki **wynikające ze stosunków cywilnoprawnych, w których spadkodawca był dłużnikiem**, a które **nie wygasły wskutek śmierci spadkodawcy**. W miejsce zmarłego dłużnika wstępują jego spadkobiercy testamentowi lub ustawowi. Obowiązki, których podmiotem był spadkodawca wejdą w skład spadku, o ile będą miały charakter majątkowy i nie będą ściśle związane z osobą zmarłego. Do takich obowiązków należą, np.:

- 1) obowiązki wynikające z działania spadkodawcy jako rzekomego pełnomocnika,
- 2) obowiązki spadkodawcy wynikające z jego działania w imieniu nieistniejącej osoby prawnej,

- 3) obowiązki wynikające z umów, bezpodstawnego wzbogacenia, czynu niedozwolonego czy z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania,
- 4) obowiązek zwrotu pożyczki,
- 5) obowiązek uiszczenia zaległego czynszu dzierżawnego,
- 6) obowiązki wynikające z dostarczania środków utrzymania lub wychowania przez osobę niebędącą do tego zobowiązaną lub zobowiązaną w dalszej kolejności,
- 7) obowiązki wynikające z dokonanych nakładów i poniesionych wydatków związanych ze sprawowaniem opieki przez opiekuna.

W skład spadku wejść również te obowiązki, których podmiotem nie był spadkodawca, ale które powstały na skutek rozwiązania stosunku cywilnoprawnego, z którego wynikają, przez śmierć spadkodawcy. Należą do nich, np.:

- 1) obowiązek zwrotu rzeczy będącej przedmiotem użytkowania (art. 262 KC; zob. art. 266 KC),
- 2) obowiązek zwrotu lokalu mieszkalnego w stanie niepogorszonym (art. 675 § 1 KC), jeżeli stosunek najmu wygasł z braku podmiotów wskazanych w art. 691 § 1 KC,
- 3) obowiązek (rodziców lub opiekuna) oddania majątku dziecka po ustaniu zarządu (art. 105 i 174 KRO).

II. Obowiązki związane z otwarciem spadku

Do długów spadkowych należą również **obowiązki majątkowe**, które nie wynikają ze stosunków prawnych powstałych za życia spadkodawcy. Są to obowiązki **związane z dziedziczeniem**, które **powstają na podstawie przepisów Księgi IV Kodeksu cywilnego**.

Zgodnie z art. 922 § 3 KC, w skład spadku wchodzi, oprócz wskazanych wyżej długów spadkowych, także:

- 1) koszty pogrzebu spadkodawcy,
- 2) koszty postępowania spadkowego,
- 3) obowiązek zaspokojenia roszczeń o zachówek (zob. realizacja roszczenia o zachówek – rozdz. IX, § 37),
- 4) obowiązek wykonania zapisów zwykłych i poleceń (zob. inne rozrządzenia testamentowe – rozdz. IV, § 16),
- 5) inne obowiązki wynikające z przepisów Księgi IV KC.

1. Koszty pogrzebu i koszty związane z chorobą spadkodawcy

Co do zasady, w skład spadku wchodzi koszty pogrzebu spadkodawcy, w takim zakresie, w jakim pogrzeb ten **odpowiada zwyczajom przyjętym** w danym środowisku (art. 922 § 3 KC); zob. wyr. SA w Szczecinie z 27.3.2013 r., I ACa 868/12, niepubl. Zgodnie z dominującym poglądem doktryny, do kosztów pogrzebu należą również koszty miejsca pochówku, trumny, uroczystości pogrzebowych, nagrobka.

Jeżeli spadkodawca chciał, aby jego ciało zostało skremowane, to koszty kremacji stanowią koszt pogrzebu. W skład spadku wchodzi również koszty związane z ostatnią chorobą spadkodawcy, np. koszty leczenia, sprawowania opieki nad chorym.

Koszty pogrzebu spadkodawcy nie stanowią długu spadkowego, jeżeli, z mocy przepisów szczególnych, obowiązek ich pokrycia obciąża ściśle oznaczone osoby:

- 1) jeżeli wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, **zobowiązany do naprawienia szkody** powinien zwrócić koszty pogrzebu temu, kto je poniósł – art. 446 § 1 KC,
- 2) **zobowiązany z tytułu umowy dożywocia** powinien, w braku odmiennej woli stron, sprawić pogrzeb własnym kosztem, odpowiadający zwyczajom miejscowym – art. 908 § 1 KC.

Jeżeli w powyższych dwóch sytuacjach koszty pogrzebu poniesie spadkobierca, to nie będzie mógł domagać się od pozostałych spadkobierców rozliczenia z tytułu poniesionych kosztów pogrzebowych w postępowaniu o dział spadku. Żądanie to może być kierowane jedynie przeciwko tym, na których z mocy przepisów szczególnych ciąży ten obowiązek.

2. Koszty postępowania spadkowego

Koszty postępowania spadkowego ponoszą, zgodnie z art. 520 KPC, sami jego uczestnicy (koszty postępowania o stwierdzenie nabycia spadku). W skład spadku – jako długi spadkowe – wejdą jedynie te koszty, które nie obciążają bezpośrednio spadkobierców. Są to w szczególności koszty związane z:

- 1) zabezpieczeniem spadku,
- 2) ogłoszeniem testamentu,
- 3) przesłuchaniem świadków testamentu ustnego,
- 4) ustanowieniem wykonawcy testamentu,
- 5) ze spisem inwentarza.

3. Inne długi spadkowe

Do innych długów spadkowych należą:

- 1) obowiązek znoszenia, że małżonek i inne osoby bliskie spadkodawcy, które mieszkały z nim do dnia jego śmierci są uprawnione do korzystania w ciągu 3 miesięcy od otwarcia spadku z mieszkania i urządzenia domowego w zakresie dotychczasowym (art. 923 § 1 zd. 1 KC); uprawnienie małżonka i osób bliskich do zamieszkiwania i korzystania z urządzenia domowego nie może być ograniczone ani wyłączone przez spadkodawcę w testamencie (art. 923 § 1 zd. 2 KC);
- 2) obowiązek dostarczania dziadkom spadkodawcy środków utrzymania przez spadkobierców ustawowych (art. 938 KC) i/lub testamentowych (art. 966 KC), jeżeli spełnione zostaną następujące przesłanki:
 - a) dziadkowie znajdują się w niedostatku,
 - b) dziadkowie nie mogą otrzymać należnych im środków utrzymania od osób, na których ciąży względem nich ustawy obowiązek alimentacyjny; w szczegól-

ności ma to miejsce wówczas, kiedy nie ma osób zobowiązanych do alimentacji względem dziadków, ale również wtedy, gdy zobowiązany do alimentacji sam znajduje się w niedostatku i nie jest w stanie ponieść ciężaru alimentacji,

- c) dziadkowie nie zostali powołani do dziedziczenia,
- d) spadkobiercy nie są obciążeni wobec dziadków obowiązkiem alimentacyjnym (w przeciwnym razie ich obowiązek dostarczania dziadkom środków utrzymania miałby swoje źródło w przepisach KRO).

Jeżeli w chwili otwarcia spadku przesłanki te nie są spełnione, a dziadkowie później popadli w niedostatek i nie mogą otrzymać świadczeń alimentacyjnych od osób zobowiązanych, obowiązek dostarczania środków utrzymania powstaje w innej chwili niż otwarcie spadku.

Dziadkowie mogą żądać środków utrzymania w wysokości odpowiadającej ich uzasadnionym potrzebom. Roszczenie przeciwko określonej spadkobiercy jest zależne od wartości przysługującego mu udziału spadkowego. Spadkobierca może zwolnić się z obowiązku dostarczania dziadkom spadkodawcy środków utrzymania w ten sposób, że zapłaci im sumę pieniężną odpowiadającą wartości 1/4 części swojego udziału spadkowego (upoważnienie przemienne); zob. uprawnienia dziadków spadkodawcy w dziedziczeniu ustawowym – rozdz. VI, § 23.

Kazusy:

1. Franciszek J. uległ ciężkiemu wypadkowi samochodowemu. Odpowiedzialnym za wypadek był Jan. K. Leczenie Franciszka J. trwało ok. 6 miesięcy. Franciszek J. miał żonę i dwójkę małych dzieci. Jan K. kilkakrotnie odwiedził Franciszka J. w szpitalu, przeprosił go i zobowiązał się, że zrekompensuje mu doznane cierpienia przez zapłatę 20 tys. zł. W następstwie doznanych obrażeń, pomimo leczenia, Franciszek J. zmarł. Żona i dzieci wystąpiły przeciwko Janowi K.

Jakie roszczenia przysługują żonie i dzieciom zmarłego?

Czy roszczenie o zapłatę obiecanych 20 tys. zł przechodzi na spadkobierców?

2. Halina K. miała własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, prawo użytkowania wieczystego na nieruchomości gminnej oraz dwie wierzytelności przeciwko sąsiadowi Pawłowi P. Jedna z wierzytelności była zabezpieczona hipoteką. Halina K. była również użytkownikiem sadu owocowego, który przynosił znaczne pożytki. Halina K. miała męża i dwoje dzieci. Zmarła nie pozostawiając testamentu.

Jakie prawa wchodzi w skład spadku po Halinie K.?

3. Hanna W. pozostawała w faktycznym związku z Krzysztofem T. Zamieszkiwali od 6 lat w mieszkaniu wynajmowanym przez Krzysztofa T. Krzysztof T. był rozwiedziony i płacił zasądzone prawomocnym orzeczeniem sądu alimenty na rzecz dzieci i żony w łącznej wysokości 2000 zł miesięcznie. Krzysztof T. pozostawił testament, w którym jedyną spadkobierczynią uczynił swoją konkubinę Hannę W. Hanna W. wahała się, czy przyjąć spadek, ponieważ sąsiadka przekonywała ją, że jeśli go przyjmie, to będzie musiała płacić alimenty byłej żonie i dzieciom zmarłego?

Czy obawy Hanny W. są uzasadnione?

Czy Hanna W. może nadal pozostawać w wynajmowanym mieszkaniu?

4. W dniu 3.6.2001 r. Bogumił N. zawarł ze swoim synem Tomaszem N. umowę dożywocia w zamian za przeniesienie własności gospodarstwa rolnego. Bogumił N. zamieszkiwał na parterze

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl